

Marjun Arge Simonsen:

Frøðimálið í Føroya náttúru - lívfrøðiligt margfeldi (2006)

Í sambandi við útgávuna av Føroya náttúru er evnað til rættiliga nógv føroyskt orðatilfar. Tað snýr seg serliga um lívfrøðilig frøðiorð. Hesi nýggjyrði eru evnað til á heimligum botni og fara óivað sum heild at gagna teimum, ið undirvísa í hesum evni. Eisini eru nøkur orð, ið hava fingið frøðimálsliga nýmerking, t.e. at orð, ið frammanundan eru til í málinum, hava fingið víðkaða vísindaliga merking. Neyðugt hevur harumframt verið at evna til nógv nøvn til lívverur, ið ikki høvdu føroysk nøvn frammanundan. Har hevur verið neyðugt at hava fyrilit fyri, at nøvnini verða sett rætt inn í taksonomiska høpið. Her hava lívfrøðin og málføðin samstarvað.

Dømi um frøðiorð

Eitt dømi um frøðiorð, ið er evnað til í sambandi við hesa útgávu, er kallkynsorðið *litil* fyri da. *kromosom* (gr. chrōma 'litur' + sōma 'likam'). Orðið er evnað til av stovninum í navnorðinum *litur* + eftirskoytið *-il*. Sum lýsingarorð hevur orðið sniðið *litin*, t.d. í samansetingum *einlitin* fyri *haploid*, *fjøllitin* fyri *polyploid* o.s.fr.

Onnur dømi eru lýsingarorðini *einsykin* fyri da. *homozygotisk* og *hinsykin* fyri da. *heterozygotisk*.

Fyrimunur

Ein fyrimunur við at hava føroysk frøðiorð er, at heimligu orðini hava ofta størri gjøgnumskygni enn tey fremmandu. Orðini *búøki*, *umskapan*, *kjarnloysingur*, *lavin*, *fjølskapadur*, *einættaður* og *fjølættaður* eru eyðskildari enn *habitat*, *metamorfose*, *Prokaryota*, *biotisk*, *polymorf*, *monofyletisk* og *polyfyletisk*. Eisini er ein fyrimunur, at í sambandi við útlenskar orðingar ber til at hjálpast við eitt orð í staðin fyri tvey, t.d. *innsløðingur* fyri da. *indslæbt organisme*, og *uppsjóvarfiskur* fyri da. *pelagisk fisk*. Hesi bæði seinnu dømini eru tó ikki evnað til í sambandi við hesi útgávuna.

Tøkuorð verða eisini nýtt í bókini, um tey kunnu bendast og annars hóska ljóðliga inn í málið, t.d. *nymfa*, *tropiskur*, *arktiskur*.

Vansar við fremmandaorðum

Ein tekstur, sum er á tremur við fremmandaorðum kann kennast torskildur og møtimikil. Eru orðini ov nógv í tali, kunnu tey spilla ein góðan føroyskan tekst.

Aðrar orsakir

At menna mál okkara eitt nú við at evna til føroysk frøðiorð hevur stóran týdning fyri okkara mál. Við at evna til okkara egnu frøðiorð ber til at gera frøðimálið smidligari, so tað verður lættari hjá fólki at ognu sær samstundis sum vit røkja málið og verja tað fyri stóru ávirkanini serliga frá enskum, ið á summum økjum er við at taka yvir leiklutin hjá latíni sum altjóða frøðimál.

Orðalisti

Aftast í bókini er orðalisti, har tey týdningarmestu frøðiorðini verða skilmarkað. Í orðalistanum eru bæði eldri føroysk frøðiorð og fleiri, ið eru evnað til í sambandi við hesa bókarútgávu.